

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по тавака. — Стои за Нови Сад 40, а на страну 60 п. месечно. — Претплатна се шаље Коријелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашиље овај лист.

КРАЉ ЛИР.

(Наставак.)

Глостер.

А је ли кад год пре овога писма покушавао, да с тобом ма шта о овој ствари говори?

Едмунд.

Никада, оче, ма да сам га чешће чуо да ушили говори: „Кад синови постану чунолетни, онда очеви треба да уступе натраг, и са свим би право било прогласити их за малолетне, па синови нека предузму старање над имањем и над очевима онако од прилике, као што бива између старатеља и законом проглашених малолетника.“

Глостер.

Ха, нитког, управо то и јесте смисао овога писма, које је он написао! О, грозни, неприродни, одметнути сине! Та то је зверски, — не, још горе него зверски! Иди, иди Едмунде, потражи ми убијцу; хоћу да га притворим, хоћу да га о, чудовите светско! Кажи ми, где се сакрио разбојник један?

Едмунд.

Не знам, Милорде, но ја бих вас молио, да се одјете љутине на спрам брата мого за неко време уздржите, док се о његовом злом намеру још боље не осведочимо. Ја бих се смео животом опкладити, да је он ово писмо подбацио мени само с тога, да ме куша и да види, како ја о вами мислим, а у писму нема ништа опасног, — тако је заиста.

Глостер.

Шта велиш?

Едмунд.

Ако вам је само по вољи, ја ћу вам створити прилику и место, одакле ћете све сами чути, шта ћу и о чему ћу с њиме да говорим, те тако ћете се сами најбоље и уверити моћи, каквим се мислима он бави, а постараћу се, да то још већерас буде.

Глостер.

И ја мислим, сине, да мој Едгар не може никада тако чудовиште бити. Зар да он убије свога оца, који га толико безграницно љуби?

Едмунд.

И заиста он није такав.

Глостер.

Да убије свога оца, који га тако безграницно воли. О боже! О земљо! Едмунде, сине, иди, потражи га! Испитај му срце, одкри намере његове, не пожали труда све да дознаш, па ћу све — све ћу дати, и сам ћу живот дати, само истину да дознам!

Едмунд.

Одмах ћу га потражити, и будите уверени, у колико ми год за руком испадне, да ствар што пре испитам, одмах ћу вам је до речице открити. (Глостер оде.)

Едмунд (сам.).

Да чудне будалаштине људске! Зар кад смо у свему рђави и покварени, а ми одмах то стаље нашега друштвено г живота да прииншемо неком небесном, вишем наређењу, некој судбини?! Ал' ето Едгара. (Едгар долази. Едмунд за себе.) Сад почињи, ето га ту.

ПОЈАВА ШЕСТА.

Едгар и прећашњи.

Едгар.

Здраво брате! Што си се тако замислио?

Едмунд.

Речи ми молим те, када си се последњи пут с оцем видио?

Едгар.

Синоћ сам био код њега!

Едмунд.

А је си ли што говорио с њиме?

Едгар.

Скоро ипна два часа!

Едмунд.

Растадосте ли се на лепо? И док си се, као што велиш, с њиме разговарао, је си ли ма какву год љутњу приметио на њему, у речима, или ма у чему год другом?

Едгар.

Ни најмање, — ишта писам приметио!

Едмунд.

Али размисли се добро, да ниси ти њега ма од куд, или буд чиме што увредио? Но у исто време, док те о овоме питам, молим те, брате, не иди онда пред очи за неко време, док се онај пламен његове љутине са свим не угаси! Пре неколико тренута, док ти овамо још не дође, суктао је из њега гњев таквим беснилом, да би се само онда могао ублажити, кад би тебе доченао, и не знам како злостављао!

Едгар.

То ме је морала каква ула код њега онаднути.

Едмунд.

И ја се тога бојим; ал' молим те, стрни се, и причувай се за неко време, докле га та љутина са свим не прође, па као што ти рекох, уклони се одавде и иди у моју собу, а ја ћу се побри-

нути, и тако ћу удесити, да ћеш све моћи да чујеш, рад чега се отац на те љути, јер ћу с њиме о томе да говорим, и измамићу му реч. Иди дакле, а ево ти и кључа, но пази добро, ако би из себе хтео да излазиш гдегод, то имај свакад поред себе ма какво год оружје.

Едгар.

Оружје! — Брате?!

Едмунд.

Учини само тако, као што ти рекох, јер мој савет клони се на твоје добро! Макар се никада не назива поштеним човеком, хоћу само да живим, кад се о твоме спасењу бринем. Иди, иди, молим те, иди преклињем те животом твојим!

Едгар.

Хоћеш ли бар скоро доћи, те да ме што пре о тој ствари известии!

Едмунд.

Послужићу ти у том послу ја. (Едгар оде.)

Едмунд (сам).

Шверљив отац и племенит брат,

Толико му се нарав клони зла,

Да га не мож' ни сумњат'. Худо му

Поштење јаше олако мој ум.

Свој посао видим: што ми не да род,

Мог ума биће, како било плод. (Наставиће се.)

КАКО СЕ ЦАР ЈОСИФ II. ЗАУЗИМАО ЗА ПОЗОРИШТЕ.

(Свршетак.)

„Мени?“

„Не плашите се, што ћу вам рећи. Ви имате јасан и звучан глас, лену спољашност и диван изражај, што је тешко наћи у Бечу. Ви сте као рођени за глумца и могли бисте сретни бити као глумац.“

„Глумац?!“ повиче ћак с неким ужасом.

„Знам, шта хоћете да кажете,“ настави цар; „глумци немају још угледа у света. Томе су криви лакријаци и комедијаци са својим бесмисленим лудоријама и тричаријама, томе су нај-после криви и сами глумци. За што је то друкчије у Француској и Енглеској? Тако ваља, тако мора бити и код нас. Ја сам се латио да подигнём вештину, знање и образованост, да облагородим немачки језик и пробудим немачку свест из мртвила. Сазнао сам, да позориште има велики утицај на народ, знам шта вреде и шта могу урадити песници и глумци. Своје позориште пре-

устројио сам: начинио сам га дворским и народним позориштем. То је сад царски завод, у који ће се примати не само часни вештаци, него и људи, који су правом образованошћу и моралношћу стекли опште поштовања. Људе проучавати, проширији у њихов дух, познати најосетљије покрете срца — то је племенита задаћа глумчева. А приказом својих студија подићи и одушевити свет, извући га из обичног свакидашњег живота, разведритьи, развеселити и оплеменити срца људска — у томе се састоји лепа и узвишене задаћа позоришне уметности.“

„Опрости ми, ваше величаштво — не знам — хоће ли моји родитељи? —

„Сvakако сте дужни да их замолите за дозволу пре него што се одлучите. Али они вам не ће кратити кад сазнају каква вам се сретна будућност отвара. Ја видим, да вам је тешко да се одлучите, јер сте из добре куће, па вам предрасуда

не да, да по мојој жељи учините. Разговорите се о том с вашим пријатељима. Ви бисте доиста имали добру плату, јер сте, као што видим, даровити; а од вас ће зависити, да задобијете поштовање у света.“

Прође осам дана. Ретих се појави у контролорском ходнику, и на питање царево, да л' се одлучио, одговори: „Са скрушеним срцем примам испућено ми место — само се усуђујем замолити ваше величаштво за милост, да ми се да какво државно звање, ако се не допаднем на позорници, или ако ме какве прилике принуде да оставим позориште.“

Пресретан и блажен врати се Ретих из двора кући и после неколико дана јављала је позоришна цедуља свем свету, да ће правник Ретих први пут ступити на „вреле даске“ што значе свет. Беше то године 1789. На жалост, није познат ни дан ни улога, у којој се Ретих први пут појавио. Према скромним обичајима тадашњега времена сигурно је и тај драматски покушај најскромнијим начином обављен — тада није још нико мислио да ће се скромношћу изложити подсмеху! Позориште је било душком пуно, сам цар је

пљескао, и успех тога првог покушаја беше сјајан: заузимањем јосифовим задобила је позорница изврсног глумца, позорница, која се тек почела развијати, и која је после служила за узор позоришној уметности.

Прошло је много година. Ретих је постао општим љубимцем и служио је на дику бечком дворском позоришту. Али њега рани љубав својом стрелом у срце, а његов таст обећао му је руку своје кћери под условом, да се окане глумовања и да нађе какву државну службу. Цар Јосиф био је већ умрlio, али је ипак цар Франц иснунио обећање, што га је стриц му Ретиху дао. Ретих добије према свом звању и способности звање код галичке дворске канцеларије, с платом, коју је и као глумац уживавао. Сви су жалили — а и њему је било жао — кај се опростио с позорницом. Преминуо је године 1818 као управљач списка врховнога суда. Његов је син био ц. и кр. дворски глумац Карло Ретих, који је пре неколико година умрlio, и који је са својом женом, рођеном Глејловом, заузимао једно од најодличнијих места у бечком дворском позоришту.

„Deutsche Schaubühne.“ С-а 59...

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Марина царица), драма у 5 чинова од С. Х. Мозентала, приказана је на нашој позорници 11. априла о. г. Писац је имао у овој својој драми да реши тежак задатак: да с психолошке стране мотивује, како је могла његова јунакиња у комаду пристати уз лажног Димитрија, тог варалицу, светског противу и наказу. Он је за то употребио, осим њене тежње за слободом и мржње према своме угњетачу цару Шујском, још и освету за то, што мисли, да је заборављена од Заруцког, кога воли. А то се тако десило: Атаман Заруцки, њен љубавник из младости, да би дознао где је Марина, да би је после могао ослободити, чини се као да хоће да служи цара у Москви. То дознаје Марина, па, мислећи да је преварена, иружа руку противу, лажном Димитрију. Али кад на скоро за тим изађе на видело истина, то се буди и њена љубав према Заруцком, који убија лажнога цара, па после с Марином заједно изгори у колеби, коју је дао запалити, да спасе и себе и Марину од гонитеља.

Ахилова пета овога је комада то, што сукоб у њему није од великог трагичног замашаја. Јунакиња, која тако ради само за то, што се вара, а не што је морално присилена на такав рад, побуђује у нама сажаљење, а не и саучешће. То је слаба страна те драме, а врлине су јој: снажно напртани карактери, лепа дикција, занос у исказивању

страсних осећаја и радња, која се постепено развија, и која се при свршетку свакога чина, осим последњега, свршује потпуним позоришним ефектом.

Представа је испала у целини складно. Неке мале песуљасице, које су са нешакње неких наших млађих глумаца, на два, на три места постале, не ћемо за сада спомињати, јер се то веома лако може уклонити бољим учењем улога и мало већом пажњом. Г. Д. Ружићка (Марина) одмереном и умереном игром својом живо нам је пред очи изнела страсну Пољкињу, која у свима згодама и пезгодама остаје права, страсна Пољкиња. Г. Д. Ружић (лажни цар Димитрије), снажним потезима и живим бојама нацртао нам је карактер тог светског противу, и таман је толико цинизма за то употребио, колико је нужно, да нам тај карактер не постане гнусан. Том улогом својом увећао је број оних својих улога, које су му до сад донеле неувеле венце признања. Г. А. Сајевић извео је атамана Заруцког, тог страсног, ватреног Пољака, који за љубав маринину на послетку и свој живот ради жртвује, с таквом живачношћу и вештином, да ту улогу може придржати оном дугом низу својих улога, у којима је стекао похвале. Г. Добриновић, циганин Кошљев, и г. Л. Хадићева, сестра му Гајина, биле су згодне светле слике у тамном присојку целе драматске радње.

J.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

18. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 23. АПРИЛА 1876.

ПРВИ ПУТ:

ЦРНОГОРЦИ.

ДРАМА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ОД Н. Н.

ОСОБЕ:

Мијо, старац	.	Лукић.
Јеврем, унук му	.	Јуришић.
Иван	{ браћа	Божковић.
Станко	.	Сајевић.
Марко, војвода	.	Зорић.
Ђура	{	Бунић.
Милош	{ Црногорци	Добриновић.
Вук	{	Марковић.
Дечко	.	*
Стана, сестра јевремова	.	Б. Хацићева.
Зајида, Туркиња	.	Л. Хацићева.

Више Црногорца. — Збива се у наше време.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволели исплатити први део своје претплате у књижарској трговини браће Поповића.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичном) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједињи бројеви овога листа продају се обдан по 5 д. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у зече на каси.

ВОЛУЈУ: Д. РУЖИЋ И П. ПОПОВИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.